

การศึกษาเปรียบเทียบสุนิคำภาพย์ ฉบับกรม
ศิลปากร และสุนิกุมาร ฉบับภาษาเขมร

A Comparative Study: Subin Khamkap of
Department of Fine Arts Version and Sobin
Kumara of the Cambodian Language Version
Version Version University

วิยดา ทัพย์วิเศษ¹

Viyuda Thipviset

Abstract

The objective of this qualitative research was to study and compare the composition of the literature on Subin Khamkap of the Department of Fine Arts and the Cambodian Language version of Subin Kumara, which includes writing style, plot, theme, setting, characters and value of story. Descriptive analysis including giving examples and opinions were used in the research. The study found that 1) authorship forms in Subin Khamkap of Fine Arts Department version consist of 3 types of epic poems which are Surangkhan 28, Chabang 16 and Yanee 11 Soben Koma in the Cambodian language version was composed by using 3 types of ancient Cambodian poetry, such as the Kakakhadhi, the Phnom Nol, and the Bhrom Khiti. 2) The plots of Subin Khamkap

¹อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร

Department of Fine Arts and the Khmer version of Subin Kumarn is the same which is a conflict amongst the characters, for example, Subin and his mother. Subin has faith in Buddhism, being aware of the value of the ordination, but his mother does not believe in Buddhism. This makes the critical conflict of the story. The author of the story wrote the falling action. The details of that falling action address "Subin's mother sleeps in the forest and dreams about Yama who is after her for taking her to the hell from her proclivity". Dignity of merit from the ordination Made her escape from being thrown into the fire of the hell. Finally, she turned to make merit. Upon her death, she was born in the second heaven where Indra dwells. Preta Neasat received a portion of merit to be born as an angel in heaven. Subin attained Nirvana³) Both themes of Subin Khamkap of Fine Arts Department version and Subin Kumara of the Cambodian Language version have the identical theme which mentions that by virtue of ordination of children, it will help redeem the sins of the parents and enable the parents to go to heaven.⁴)Setting in Subin Khamkap 4) Setting of both versions shared the same characteristics; they are realistic and surrealistic settings.⁵)There are four main characters in Subin Khamkap of the Fine Art Department which are Subin Kumara, Hunter Neasart, Mrs. Suphakee Neasart, and Savadhi Ruler whereas there are three main characters in Subin Khamkap of the Cambodian Language Version which are Subin Kumara, Hunter Neasart, and Mrs. Hunter Neasart (Unnamed).

For the values of Subin Khamkap of Fine Arts Department edition, there are two characteristics: realistic setting with realistic characteristics and superstition. For realistic characteristics, the authors uses Thai society, traditions and culture in the author's time as a model such as the city of Savadhi, forest, and villages. For superstition, the author uses hell and heaven setting. On the other hand, for the Cambodian language version, there are 2 characteristics: realistic and natural, for example, forest, homes, and temples. For supernatural settings, the author addresses hell and heaven in the Cambodian Language. The concepts of this supernatural settings between Thai and Cambodia are both similar and different. For the similar concepts, the author addresses belief in dreams, hell and heaven, Dhamma principles (instability), ordination, and wrist-binding ceremony. For different concepts, the concentration of Fine Arts Department edition is society and cultures, for example, birth ceremony, wrist-binding ceremony, ordination ceremony, funeral ceremony, food-offering ceremony, Songkran Festival, Buddhist Lent, Bringing Sands to Temple Ceremony, robe-offering ceremony, international contacting, food, clothes, weapons, and money. The motto of thought and belief about loyalty in the monarchy, kindness to help each other, and beliefs about auspicious time. However, the Cambodian language version focuses on the virtue of the ordination, portrayal of emotions, mourning the grief of a mother having to be separated from her child even the mother threatened to consume poison, kill herself if the suicide, and there is no content about the monarchy.

Keywords: Subin Khamkap of Fine Arts Department version, Subin Kumara of the Cambodian Language version

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ด้านรูปแบบการประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่อง โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์พร้อมยกตัวอย่างและแสดงข้อคิดเห็น ผลการศึกษา พบว่า 1)รูปแบบการประพันธ์ในสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ 3 ชนิด ได้แก่ กาพย์สุรางคนางค์ 28 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์ยานี 11 ส่วนสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร นั้น แต่งโดยลักษณะคำประพันธ์เขมรโบราณ 3 ชนิด คือ บท กากคติ บทพินอล และบทพรหมคีติ 2)โครงเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรเหมือนกัน มีการเปิดเรื่องโดยบทไหว้ครู มีการดำเนินเรื่องโดยสร้างปมปัญหาของเรื่อง มีปมขัดแย้งระหว่างสุบินกับมารดา มีจุดสุดยอดของเรื่องตอนมารดาฝันว่าตนกรกแล้วได้รับอานิสงส์การบวชจากสุบิน ทำให้ไม่ต้องรับผลกรรมในนรก มีจุดคลี่คลายปมปัญหาตอนที่มารดาตื่นจากการหลับฝันก็ตระหนักถึงอานิสงส์ของการบวช ยินยอมให้ลูกได้บวช ตอนจบของเรื่อง บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์ สุบินได้บรรลุนิพพาน 3)แก่นเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรเหมือนกัน คือแสดงให้เห็นถึงอานิสงส์ของการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งจะช่วยให้บาปของบิดามารดาและทำให้บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์ 4)ฉากในสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรเหมือนกัน มี 2 ลักษณะ คือ ฉากเหมือนจริง และมีฉากลักษณะเหนือความเป็นจริงตามธรรมชาติ เพียงแต่สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรจะมีฉากและรายละเอียดของฉากน้อยกว่าสุบิน คำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร 5)ตัวละครหลักฉบับกรมศิลปากรมี 4 ตัว คือ สุบินกุมาร พรานเนนสารท ภรรยาคือนางสุภาคี และพระเจ้ากรุงสาวัตถี แต่ฉบับภาษาเขมร มีตัวละครหลัก 3 ตัว คือสุบินกุมาร พรานเนนสารท และภรรยาที่ไม่

มีชื่อ โดยแบ่งตัวละครออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ทำบาปและฝ่ายที่ประพฤดิธรรม

คุณค่าของเนื้อเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน ส่วนที่เหมือนกันคือแนวคิดในด้านพุทธศาสนา ส่วนที่ต่างกัน คือฉบับกรมศิลปากรจะเน้นที่สังคมประเพณี และวัฒนธรรมไทย แต่ฉบับภาษาเขมรเน้นที่อานิสงส์ของการบวช การพรรณนาอารมณ์ความรู้สึก ความอาลัยอาวรณ์ ความทุกข์โศกของมารดาที่จะต้องแยกจากบุตร

คำสำคัญ: สุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร, สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร

บทนำ

สุบินกุมารนับเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา มีการแทรกหลักคติธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยชี้ให้เห็นโทษของการทำบาป คุณของการทำบุญ และชักจูงให้คนประพฤติแต่ความดี

ปัจจุบันพบว่าในประเทศไทยมีวรรณกรรมที่เกี่ยวกับสุบินกุมารนี้หลายสำนวน ทั้งภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคกลาง ที่หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร มีวรรณกรรมเรื่องนี้ อยู่ 15 สำนวน วัดราชาธิวาส 1 สำนวน ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรม ภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ซึ่งปัจจุบันคือสถาบันทักษิณคดีศึกษา 1 สำนวน วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ซึ่งปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มี 6 สำนวน (วิโรจน์ ผดุงสุนทรารักษ์, 2526, หน้า 27-35) วัดจันทราวาส จังหวัดเพชรบุรี 1 สำนวน (สุนันท์ อุดมเวช, 2530, หน้า 36-39) วัดพิบูลทอง จังหวัดราชบุรี 1 สำนวน (อภิขญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธิพันธ์, 2556, หน้า 35-48) พระหลาก เอกธมโม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 1 สำนวน (เกษม ขนบแก้ว, 2548)

นอกจากนี้ยังมีสุบินสำนวนมอญ ที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดปทุมธานีที่มีเนื้อหาเหมือนไทย แต่ใช้ภาษาต่างกัน (วิโรจน์ ผดุงสุนทรารักษ์, 2526, หน้า 39)

ส่วนสุบินที่มีการจัดพิมพ์ขึ้นถึง 2 ครั้ง คือสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร มีการพิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2447 และ พิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2509 ฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนอภิพัฒน์ภักดีและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้นำไปจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์(E-book)เผยแพร่ในอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

ในพระราชอาณาจักรกัมพูชาก็ปรากฏว่ามีเรื่องสุบินกุมารเช่นกัน คือสุบินกุมาร ที่จัดพิมพ์โดยพุทธศาสนบัณฑิต ส่วนเรื่องประวัติความเป็นมาและผู้แต่งนั้นไม่ชัดเจน มีการอธิบายวัตถุประสงค์การแต่งไว้ว่า

เรื่องสุบินกุมารนี้ เป็นเรื่องที่นักประพันธ์เขมรสมัยโบราณแต่งขึ้นเป็นบทกวีต่างๆมีบทกาพย์เป็นต้น โดยไม่ปรากฏนามผู้แต่ง และปีศักราช ทุกๆวัดวาอารามที่ประเทศกัมพูชาแต่งเพื่อให้เด็กที่อยู่ในวัดได้เรียน เพื่อให้เด็กได้รู้หนังสือรู้เรื่องนิทานที่พัฒนาไปตามความเชื่อและประเพณีของคนเขมรด้วย
(**หญิงสุมิสร์คุษา**, 2502)

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมเขมรเรื่องนี้ ในด้านลักษณะคำประพันธ์พบว่าแต่งด้วยคำประพันธ์ร้อยกรองเขมรโบราณ 3 ประเภท คือบทกาพย์ บทพหุคติ และบทพินอล ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะเปรียบเทียบสุบินกุมารทั้งสองฉบับนี้ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกันหรือไม่ อีกทั้งผู้ศึกษายังเห็นว่าวรรณกรรมเขมรเรื่องนี้มีจำนวนทั้งหมด 26 หน้า ไม่รวมอารัมภบท และบัญชีหนังสือที่อยู่ท้ายเล่ม แล้วนำไปเปรียบเทียบกับ สุบินคำกาพย์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 108 หน้า ทำให้เห็นความแตกต่างของจำนวนหน้าที่มีถึง 82 หน้า จึงพอประเมินความละเอียดของเนื้อเรื่องทั้ง 2 ฉบับว่ามีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า สุบินคำกาพย์ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรนี้น่าจะมีความเหมือนและแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ด้านรูปแบบการประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

1. เรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร ที่นำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบในครั้งนี้จะยึดถือฉบับหนังสืออนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ขุนอภิพัฒน์ภักดี (ตา ยิ่งเจริญ) ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง วันที่ 11 ธันวาคม พุทธศักราช 2509 เป็นหลัก
2. สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่นำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้ยึดถือฉบับพุทธศาสนบัณฑิตที่จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 ในปีพ.ศ. 2502 ที่กรุงเทพมหานคร เป็นหลัก
3. การศึกษาครั้งนี้จะเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ รูปแบบการประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การแปลสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร จากภาษาเขมรเป็นภาษาไทยนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการแปลถอดความ โดยเน้นความหมาย และสำนวนภาษาไทยเป็นหลัก เพื่อให้ได้เนื้อความชัดเจนและเข้าใจง่าย อีกทั้งยังไม่เน้นฉันทลักษณ์ด้วย
2. ด้านคำศัพท์และการเรียงคำมีการกำหนดดังต่อไปนี้
 - 2.1 รูปคำศัพท์ ที่ปรากฏในสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร มีรูปคำศัพท์และความหมายเหมือนกับสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร เช่น **บั้ง** แปลว่า บั้งคม
 - 2.2. รูปคำศัพท์ ที่ปรากฏในสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่มีรูปคำศัพท์เหมือนกับสุบินคำกาพย์ฉบับกรมศิลปากร แต่สำนวนภาษาแตกต่าง

กัน จะใช้ตามสำนวนภาษาไทยเป็นหลัก เช่น **ธิดุสรณ์ธำพร้า** แปลว่า
ไอ้ลูกแก้วกำพร้า ไม่ใช่ ไอ้ลูกธรรณกำพร้า

3. ด้านการเรียงคำ จะใช้วิธีการเรียงคำตามลักษณะภาษาไทย เช่น
ธาสเฮธู แปลว่า นางรีบไป ไม่ใช่ นางไปรีบ

4. สุบิน (ก) หมายถึง สุบินคำกาพย์ ฉบับศิลปากร ที่พิมพ์เป็นหนังสือ
อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ คุณอภิพัฒน์ภักดี (ตา ยิ่งเจริญ)

5. สุบิน (ข) หมายถึง สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่จัดพิมพ์โดยพุทธ
ศาสนบัณฑิต

6. การอ้างอิงตัวอย่างคำประพันธ์ หรือข้อมูลจากคำประพันธ์ เพื่อ
ความสะดวกในการตรวจทานข้อมูล ผู้ศึกษาจึงขอใช้วิธีระบุหน้าจากหนังสือ
ต้นฉบับสุบินคำกาพย์ หรือสุบินกุมาร ดังนี้ น.1 หมายถึง หน้าที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 วรรณกรรมเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร พิมพ์
เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณอภิพัฒน์ภักดี (ตา ยิ่งเจริญ).
 - 1.2 วรรณกรรมเรื่องสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่จัดพิมพ์
โดยพุทธศาสนบัณฑิต ณ กรุงพนมเปญ
 - 1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ขั้นแปลวรรณกรรมเรื่องสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร โดยแปลจาก
จากภาษาเขมรเป็นภาษาไทย ใช้วิธีการแปลถอดความโดยเน้นความหมาย ให้มี
สำนวนภาษาไทย และไม่เน้นฉันทลักษณ์
3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ รูปแบบการประพันธ์
โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับ
กรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร

4. ชั้นสรุปผลการวิเคราะห์

ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์(Descriptive analysis) พร้อมยกตัวอย่าง และแสดงข้อคิดเห็น

5. ชั้นเรียบเรียงผลการศึกษา ตรวจสอบแก้ไข และจัดทำรูปเล่ม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบของคัพประกอบของวรรณกรรมเรื่องสุบินคำ กาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ด้านรูปแบบการ ประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อ ผลการศึกษา สรุปว่าลักษณะคำประพันธ์ในสุบิน (ก) แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ 3 ชนิด ได้แก่ กาพย์สุรางคนางค์ 28 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์ยานี 11 ส่วนสุบิน (ข) นั้น แต่งโดยลักษณะคำประพันธ์เขมรโบราณ 3 ชนิด คือ บทกาคคติ บทพินอล และบทพรหมคีติ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า บทกาคคติของเขมรเหมือนกับ กาพย์สุรางคนางค์ 28 ของไทย บทพินอล ของเขมรเหมือนกับกาพย์ฉับ 16 ของไทย และบทพรหมคีติของเขมรเหมือนกับกาพย์ยานี 11 ของไทย และมี ลักษณะการใช้กาพย์กับเนื้อหาของเรื่อง ดังนี้

1. สุบิน (ก) ใช้กาพย์ยานี พรรณนาความ แต่งบทไหว้ครู และจบเรื่อง แต่สุบิน (ข) ใช้บทกาคคติ การพรรณนาความ แต่งบทไหว้ครูแล้วต่อด้วยการ เล่าเรื่อง และตอนจบเรื่อง
2. สุบิน (ก) มักใช้กาพย์สุรางคนางค์พรรณนาหรือบรรยายความ เหมือนกับสุบิน (ข) ในบทกาคคติ
3. สุบิน (ก) มักใช้กาพย์ฉับ ในการพรรณนาหรือบรรยายความ แต่ สุบิน (ข) มักใช้บทพินอลในสำนวนที่กระแทกกระทั้น แสดงความโกรธเกรี้ยว เป็นบทที่มีเสียงหนัก จังหวะกระชับ
4. สุบิน (ข) ใช้บทพรหมคีติบรรยายความทุกขโศก ความเวทนา ร่ำไห้ ร่ำพิงรำพัน เป็นบทที่โหยหวน

แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทกาพย์ของไทย และของเขมรนั้นมีแบบอย่างฉันทลักษณ์ที่มาจากตำรากาพย์สารวิลาสินี และ กาพย์คันธะของอินเดียเหมือนกัน เพียงแต่ใช้ชื่อเรียกแตกต่างกัน

โครงเรื่องสุบิน(ก) และสุบินกุมาร (ข)เหมือนกัน มีการเปิดเรื่องโดยบท ไหว้ครุ มีการดำเนินเรื่องโดยสร้างปมปัญหาของเรื่อง มีปมขัดแย้งระหว่างสุบิน กับมารดา สุบินที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เห็นคุณค่าของการ บวชและบรรลุนิพพาน แต่มารดานั้นกลับตรงกันข้ามกับสุบิน ไม่เห็นด้วยที่จะ ให้สุบินบวช มีจุดสุดยอดของเรื่องตอนมารดาฝันว่าตนกรกแล้วได้รับอานิสงส์ การบวชจากสุบิน ทำให้ไม่ต้องรับผลกระทบในนรก มีจุดคลี่คลายปมปัญหาตอนที่มารดาตื่นจากการหลับฝันก็ตระหนักถึงอานิสงส์ของการบวช ยินยอมให้ลูกได้ บวช ตอนจบของเรื่อง บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์ สุบินได้บรรลุนิพพาน

ส่วนแก่นเรื่องทั้งสุบิน(ก)และ(ข) เหมือนกัน คือ แสดงให้เห็นถึง อานิสงส์ของการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งจะช่วยให้บาปของบิดามารดาและทำให้ บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์

ฉากในสุบิน(ก) มี 2 ลักษณะ คือฉากเหมือนจริงที่มีลักษณะสมจริง ใช้ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมไทยในสมัยของผู้แต่งเป็นต้นแบบ เช่น ฉากกรุง สาวัดถ์มีการบรรยายถึงปราสาท ห้องพระโรง กำแพงเมือง ป้อมปืน บ้าน วัด ตรอกทาง คุก ร้านขายของ เรือสำเภาจีน อังกฤษที่มาเทียบท่าเรือเพื่อมาติดต่อ ค้าขาย ฉากป่าบรรยายถึงป่า มีสิ่งสาราสัตว์นานาชนิด ภูเขา หุบเหว หมู่บ้าน และมีฉากลักษณะเหนือความเป็นจริงตามธรรมชาติ เช่น ฉากนรก ได้บรรยาย ถึงพระยายมเจ้ากรุงบาดาล หมู่เสนาจัตุโลกบาล ชื่อและลักษณะของขุมนรก ทั้ง 8 ขุมที่มีขนาดกว้างลึกแตกต่างกันไป คือ สัณฐิพนรก กาลพฤต รังฆาฏนรก มหาโรหุพเลา ดาปนันรก มหาดาปนันรก มหาวิจันรก การบรรยายฉากนรกที่ดู น่าเกรงขาม จึงทำให้คนเกรงกลัวต่อการทำบาป ฉากสวรรค์ บรรยายถึง ลักษณะความงามของวิมานเจ็ดชั้น มีนางอัปสรสวรรค์ และเหล่าเทพบุตร ทำให้คนอยากบวช อยากทำบุญกุศล เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนฉากในสุบิน

(ข)มี 2 ลักษณะ คือลักษณะเหมือนจริงเป็นธรรมชาติ เช่น ฉากป่า บ้าน วัด และลักษณะเหนือธรรมชาติ เช่น ฉากนรกสวรรค์

ตัวละครในสุบิน(ก)มี 4 ตัว คือ สุบินกุมาร พรานเนสารท ภรรยาคือนางสุภาคี และพระเจ้ากรุงสวตถี แต่สุบิน(ข) มีตัวละคร 3 ตัว คือสุบินกุมาร พรานเนสารท และภรรยาที่ไม่มีชื่อ ในสุบิน(ก)และสุบิน(ข)กล่าวถึงลักษณะของสุบินว่าเป็นเด็กที่มีลักษณะอ่อนน้อมถ่อมตน มีความกตัญญูรู้คุณ ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจเรียนหนังสือ เป็นตัวแทนฝ่ายประพตติธรรม พรานเนสารทบิดาของสุบิน ภรรยาของพรานเนสารทมารดาของสุบินเป็นตัวแทนฝ่ายทำบาป ในสุบิน(ก)บรรยายถึงพรานเนสารทมีอาชีพล่าสัตว์ รูปร่างลักษณะสูง มีหนวดเครา ผมสีดอกเลา ได้ถวายตัวเป็นทหารได้รับพระราชทานอาวุธเป็นธนู เกาทัณฑ์ กระบี่สำหรับรับราชการทหาร เป็นคนชอบดื่มสุราและล่าสัตว์ ไม่ชอบทำบุญ เมื่อตายไปก็กลายเป็นเปรต นางสุภาคีภรรยาของพรานเนสารทไม่ได้มีการบรรยายถึงการทำบาปชัดเจนเหมือนพรานเนสารท มีรูปร่างลักษณะงาม เก๋ล้ำวยผม มีหน้าที่หุงหาอาหาร เลี้ยงคูบุตร เชื้อฟิงสามี่ เป็นคนหลงผิด เพราะอยากให้ลูกมีอาชีพเป็นพรานเหมือนพ่อ จึงห้ามไม่ให้ลูกบวช แต่สุดท้ายก็สำนึกบาป หมั่นทำบุญ และบวชให้ลูกจนได้ขึ้นสวรรค์ ในสุบิน(ข)กล่าวถึงภรรยาของพรานเนสารท มักใช้คำเรียกว่า “นาง” โดยไม่ได้ระบุชื่อเป็นคนที่รัก และห่วงใยลูกมาก ในสุบิน(ก)มีเจ้ากรุงสวตถี เป็นกษัตริย์ปกครองเมืองที่มีอำนาจสูงสุด กำหนดให้มีการสักเลกให้กับไพร่เพื่อรับราชการแผ่นดิน ทรงเมตตากรุณาต่อพรานเนสารทเป็นอย่างยิ่ง ทั้งให้ยศศักดิ์ ทรัพย์สินเงินทอง และพระราชทานงานศพ ทรงรับอุปถัมภ์งานบวชให้กับสุบิน

จะเห็นว่ามีชื่อตัวละคร คือ สุบินกุมาร ซึ่งไปพร้อมๆกับชื่อชาดกเรื่องหนึ่งในปัญญาสชาดก คือ สุบินชาดก มีการตั้งชื่อเหมือนกันคือสุบินกุมาร และมีเนื้อหาตอนสุบินบวชที่คล้ายคลึงกัน แต่เนื้อหาและตัวละครอื่นๆ ต่างจากสุบินชาดก จึงสันนิษฐานได้ว่าวรรณกรรมสุบินคำกาพย์ และสุบินกุมารมีที่มาจากสุบินชาดกเพียงการตั้งชื่อเรื่อง และการบวชเท่านั้น อีกทั้งวรรณกรรมทั้ง

สองฉบับนี้ก็ไม่ได้มีลักษณะของชาตกที่กล่าวถึงปรารภ (เรื่องปัจจุบันวัตถุ) การเล่าเรื่อง (อดีตวัตถุ) คาถา อธิบายคาถา และสโมธาน (สรุปเรื่อง)

คุณค่าของเนื้อเรื่องสุบิน(ก) และสุบินกุมาร(ข) มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน ส่วนที่เหมือนกันคือความคิดและคติความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องความฝัน นรกสวรรค์ หลักธรรมเรื่องอนิจจังคือความไม่เที่ยง ประเพณีการบวช การรับขวัญ ส่วนที่ต่างกัน คือสุบิน(ก)จะเน้นที่สังคมและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ไทย ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีการเกิด การทำขวัญ การบวช การทำศพ การทำบุญตักบาตร ประเพณีสงกรานต์ วันเข้าพรรษา ขนทรายเข้าวัด การทอดกฐินผ้าป่า อาหารการกิน การแต่งกาย อาวุธ เงินตรา สภาพสังคมในสมัยที่มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ การปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นต้น คติทางความคิดและความเชื่อ ได้แก่ ความจงรักภักดีในสถาบันกษัตริย์ ความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม แต่สุบิน(ข)เน้นที่อานิสงส์ของการบวช การพรรณานาอารมณ์ ความรู้สึก ความอาลัยอาวรณ์ ความทุกข์โศกของมารดาที่จะต้องแยกจากบุตรถึงขนาดมารดาชู่จะกินยาพิษฆ่าตัวตายหากสุบินออกบวช และไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์

จากการศึกษาเปรียบเทียบในด้านคุณค่าของเนื้อเรื่องตามข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษายังได้พบว่าสุบิน(ก)มีสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่ชัดเจนเด่นชัดกว่า สุบิน(ข) มีการบรรยายเหตุการณ์ในเรื่องอย่างละเอียด ในส่วนสุบิน(ข)เพียงบรรยายการบวชแต่ไม่ได้บรรยายอย่างละเอียด เป็นพิธีการเป็นขั้นตอน

ดังตัวอย่างสุบิน (ก)

การบวชเป็นจุดสำคัญของเรื่อง ที่แสดงให้เห็นว่าผู้แตงน่าจะมีความรู้และประสบการณ์เป็นอย่างดี เริ่มตั้งแต่การปลงผมบวช การแห่หน้าทักขิณาวีญ์ตลอดจนพิธีการภายในโบสถ์ ดังตอนปลงผมบวช มีใจความว่า

มืองค์การสั่ง ให้เชิญคานั่ง บนปัญญาทอง
 พระสงฆ์แปดรูป ยืนมุละสอง น้ำใส่ขันทอง
 เสกสะเรเกศา

จบพระปริตร จึ่งราชบัณฑิต พับมิดค้ำมา
 ขูดขนงปลงผม ตัดเจียนขา น้ำรดกายา
 ขำระมลทิน

ให้สรงน้ำหอม ใ้ร้อยกลออม ขัดสีขมิ้น
 ผิวเนื้อสุขอร่าม งามเหมือนพระจันทร์ ลูบทารสกลิ่น
 กระแจจวงจันท์ (น.93)

การแห่นาคเวียนทักษิณาวฏ์

เวียนทักษิณาวฏ์ เป็นสุขศรีสวัสดิ์ สมโภชทำขวัญ
 ถ้วนสิบเอ็ดรอบ ดับเทียนโบกขวัญ พลุจี้มน้ำมัน
 เฉลิมหน้านคา (น.95)

พิธีการภายในโบสถ์

เจ้านาคจากกุญชร เปลื้องอาภรณ์แต่งตัวใหม่
 ใ้ห่ถุงทิพโกไสย ห่มผ้าขาวโชมพัตรา
 เข้าในพระอุโบสถ อันกำหนดพัทฐีมา
 นิมนต์พระอุปชฌาย์ ลงมานั่งเป็นประธาน... (น.98)

แต่สุบิน (ข) ไม่มีพิธีกรรม การละเล่น และมหรสพ แบบสุบิน (ก) มี
 เพียงกล่าวถึงเรื่องการบวชบ้าง แต่ไม่ละเอียด เช่น

คำประพันธ์

สุบิสรฐา ฆุฬายเหิยณิธา วิธวิษยคชฺช
 ฑาสฉลล์ลัมณัก์ คุโรหคตญุเททษ เจริฐฐบคฺฉา

ផង ចូលថ្វាយបូជា ។ សំពះសូមផ្ដល់ អាចារ្យបំបួស ដោយចិត្តសន្ទា បានជាសាមណេរ បរិច្ចណិហើយណា នៅក្នុងសាសនា ពុទ្ធវិភ្នំឯងហោង ។ ទំនុកបំរុង រស់តម្លៃឯសង្ឃ អរហន្តនោះផង ដោយពុទ្ធវចនា មហាគាប់កន្លង រៀនសូត្រធម៌ ផង តាមគ្រូប្រដៅ ។ (ន.10)

คำแปล

สุบินวันทา แม่แล้วลีลา มุ่งย้อนกลับมา
 ถึงสำนัก ของครูอาจารย์ เทียนธูปดอกไม้อัปไปถวายบูชา
 ไหว้ขอพร อาจารย์ผู้บวช ด้วยจิตศรัทธา ได้เป็นสามเณร
 บริบูรณ์แล้วหนา อยู่ในศาสนา พุทธรัตนแล้วเทอญ
 ทำนุบำรุงทั่วทั้งพระสงฆ์อรหันต์นั้นด้วย ด้วยพุทธวงจนา ถูกต้องที่สุด เล่า
 เรียนพระธรรม ตามครูสั่งสอน

ตัวอย่างเหตุการณ์ในนรก

สุบิน (ก) ตอนที่กล่าวถึงนางสุภาคีถูกพระยายมโยนลงหม้อไฟกัลป์
 แต่มีดอกบัวรองรับตัวนางและมีฝนสวรรค์ตกลงมา

...เดชะบุญลูกบวชตัว	บันดาลดอกบัว
ผุดขึ้นกลางเปลวอัคคี	
บัวทองบานรับชนนี้	กลีบกลินมาลี
ก็หอมระรื่นชื่นใจ	
ฝนสวรรค์ตกลงด้วยไว	เปนเมล็ดใหญ่ใหญ่
ก็เย็นคือหยาดคงคา...(หน้า 63)	
...เดชะเจ้าเปนชี	บารมีให้เห็นคุณ
บัวทองผุดด้วยบุญ	รับแม่ไว้ได้รอดตัว
ฝนทิพตกลงทับ	ถ่านเพลิงดับหม้อแตกเร็ว
ยมบาลเห็นพึงกลัว	เขาพาแม่มาส่งคืน... (หน้า 66)

แต่สุบิน (ข) กล่าวถึงนางถูกพระยมโยนลงไฟกลับไป มีดอกบัวมา
รองรับถึง 3 ครั้ง ในครั้งที่ 3 ทำให้กระทะไฟกลับไปแตก แสดงให้เห็นถึงอิทธิ
หารีย์และอานิสงส์จากการบวช ถึงแม้จะตกนรกทุกครั้งแล้วครั้งเล่าก็ยัง
รอดพ้นจากนรก

คำแปล

ยมบาลทิ้งนางลงไฟ บัวทองผุดขึ้นประมาณเท่ากองราชรถาเดชะผลบวช
ปรากฏ รองรับเท้าช่วยเหลือ ไม่มีร้อนทดเลยหนาฯ นางอยู่บนสุวรรณปทุมมา เดชะ
ศิวา สุบินได้บวชเป็นสามเณรฯ ไปครอบโอบแม่ให้หลบยมบาลซึ่งโกรธก็ดึงกระชาก
หล่นไปฯ โยนลงไปในหลุม ไฟลึทหนึ่งขนาดหนึ่งพันโยชน์ได้ฯ เดชะผลบุญอานิสงส์
ลูกบวชประธาน พำนักอยู่ในพระพุทศาสนาฯ มีดอกบัวทองหนึ่งใสภามุตรีบวชทา

นางนั้นให้ล่อยขึ้นฯ ยมบาลจับได้ฯ โยนนางเข้าไปในกองไฟขนาดหนึ่ง
หมื่นโยชน์ลฯ เดชะลูกบวชเป็นผล ผลนั้นมากเกือบุณ กอไฟเวจมีดอกบัวทอง
ดอกหนึ่งบานฉ่ำปล้น ผุดขึ้นจากมหานรกใหญ่่นั้นฯ รองบาทานางนั้นสูงจากไปนั้น

ไม่มีความร้อนร้อนเลยฯ เดชะด้วยผลของศีล ที่สุบินบวชเป็นผลนั้นช่วย
คุ้มครองมารดาฯ กระทะเหล็กหล่นแตกกระจาย ดวงไฟทั้งสามก็ละลายดับไปฯ

คำประพันธ์

ยมบาลดาเดอลธาងក្នុងភ្លើង ល្អកមាស
ផុះឡើងប្រមាណបួនកងរាជរថ ។ តេជះផលផ្គុស
ប្រាកដទទួលជើងផ្គុតតិចបិរុត្តិកឡើយណា ។
នាងបិតលើសុវណ្ណបទុមាតេជះសិលា
សុបិនបានបួសសាមណេរ ។ ទៅគ្រូបឱបម្តាយ
បំបែរយម្ពុបាលខឹងខេរ ក៏កើចកត្រាក់ធ្លាក់ទៅ
។ បោះចុះទៅក្នុងរណ្តៅភ្លើងមួយនោះជ្រៅ
ទំហឹមយពាន់យោជនិបាន ។ តេជះផលអា
និសង្ឃមានកូនបួសប្រធាន សំណាក់ក្នុងព្រះពុទ្ធ
សាសនា ។ មានល្អកមាសមួយសោកា ផុសទ្រ
បាទា នាងនោះអណ្តែតខ្ពស់ឡើង ។ យម្ពុបាល

សោតចាប់បានដើង ចោលនាងក្នុងភ្លើង ទំ
 ហឹមួយម៉ឺនយោជន៍យល់ ។ តេជះកូនបួសជាផល
 ផលនោះមកផ្តល់កណ្តាលនៃអរិវិថី ។ មាន
 ល្អកមាសមួយវិកខ្លី ផុសឡើងអំពីមហានរកង់
 នោះ ។ ទ្រទ្រង់បាទានាងនោះ ខ្ពស់ពីភ្លើ
 ងស្មោះ ឥតក្រហាយឡើយណា។ តេជះហេតុផល
 សីលាសុបិនបួសជាផលនោះជួយរក្សាម្លាយ ។ ខ្លះ
 ដែកធ្លាក់បែកខ្ចាត់ខ្ចាយ ភ្នាក់ភ្លើងបិរលាយ រលំ
 រលត់ទៅហោង ។ (ន.14)

การอภิปรายผล

การศึกษาเปรียบเทียบสຸບິນคำกាพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสຸບິນ
 กຸມาร ฉบับภาษาเขมร มีรูปแบบการประพันธ์เหมือนกัน สำหรับสຸບິນคำกาพย์
 ฉบับกรมศิลปากร ใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ 3 ชนิด ได้แก่ กาพย์ยานี 11
 กาพย์ฉับัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ส่วนสຸບິນกຸມาร ฉบับภาษาเขมร ใช้
 คำประพันธ์เขมรโบราณ 3 ชนิด คือ บทพรหมคีติที่มีลักษณะคำประพันธ์
 เหมือนกาพย์ยานี 11 บทพินอลที่มีลักษณะคำประพันธ์เหมือนกาพย์ฉับัง 16
 และบทกาคคิตที่มีลักษณะคำประพันธ์เหมือนกาพย์กาพย์สุรางคนางค์ 28
 สอดคล้องกับ กุลนรี ราชปรีชา (2527, หน้า 131-134) ที่ได้วิเคราะห์สຸບິนคำ
 กาพย์ ว่าเป็นหนังสือกลอนสวด ที่มีรูปแบบการประพันธ์ ประเภทกาพย์ 3
 ชนิด ได้แก่ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28

สຸບິນกຸມาร ฉบับภาษาเขมร ที่แต่งโดยลักษณะคำประพันธ์เขมร
 โบราณ 3 ชนิด คือ บทกาคคิต บทพินอล และบทพรหมคีติ สอดคล้องกับ ชาญ
 ชัย คงเพียรธรรม (2553) ศึกษาองค์ประกอบของกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการฆ่า
 ล้างเผ่าพันธุ์ ในด้านกลวิธีการนำเสนอ คือ ฉันทลักษณ์กลุ่มบทโบราณ 6 ชนิด
 อันได้แก่ บทพรหมคีติ บทกาคคิต บทปอมโนล(บทพินอล) บทกุงขคลีลา
 บทบัณโฑลกาก ที่กล่าวไว้ว่า บทกาคคิต เป็นฉันทลักษณ์ที่แต่งง่าย และได้รับ
 ความนิยมเป็นอย่างมาก มักใช้สำหรับการพรรณนาความทุกข์โศก ดำเนินเรื่อง

ที่มีการเคลื่อนไหว บทพหุหคคีติ คล้ายกับกาพย์ยานีของไทย เหมาะกับเนื้อเรื่องตอนที่มีการคร่ำครวญ พรรณนาความเศร้าโศกเสียใจ และบทปอมโนล (บทพินโนล) ใช้พรรณนาการเคลื่อนไหวที่มีเสียงดังปังปัง ลักษณะคำประพันธ์ทั้งของไทยและเขมรนั้นได้รับแบบอย่างมาจากกาพย์สารวิลาสินีและกาพย์คันถะ

ส่วนโครงเรื่อง สุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรนั้นเหมือนกับสำนวนอื่นๆที่แพร่หลายในประเทศไทย อภิขญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธินนท์ (2556, หน้า 35-48) กล่าวคือสุบินกุมารซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง เป็นผู้ที่มีความมกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดา ต้องการบวชเป็นสามเณรตั้งแต่เด็กแต่มารดาไม่ยอมให้ลูกบวช เพราะอยากให้สุบินกุมารได้เป็นนายพรานอย่างบิดา หลังจากที่บิดาเสียชีวิตแล้วกลายเป็นเปรต สุบินกุมารจึงขอลามารดาไปบวช กระทั่งวันหนึ่งมารดาของสุบินกุมารนอนหลับแล้วถูกยมบาลจับตัวไปนรก จนเกือบได้รับความทุกข์ทรมานในนรก แต่ด้วยอาณิสส์ผลบุญที่ลูกได้บวชทำให้มารดารอดพ้นจากความทุกข์ เมื่อตื่นขึ้นจากความฝันก็กลับตัวกลับใจมาทำบุญมากขึ้น และทำยที่สุตบิดาของสุบินกุมารก็ยังได้รับส่วนบุญส่วนกุศลหลุดพ้นจากการเป็นเปรต ทั้งบิดาและมารดาจึงได้ไปสู่สวรรค์ ส่วนสุบินกุมารได้บรรลุนิพพาน

แก่นเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร นั้นแสดงให้เห็นถึงอาณิสส์การบวชและมุ่งสอนให้คนประพฤติดี ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สอดคล้องกับ สุนันท์ อุดมเวช (2530 ,หน้า104) และอภิขญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธินนท์ (2556, หน้า 45) และสอดคล้องกับ สืบพงศ์ธรรมชาติ (2534) วิเคราะห์วัฒนธรรมจากรรณกรรมภาคใต้ประเภทชาดก ได้วิเคราะห์ความเชื่อบาปบุญ และนรก สวรรค์จากรรณกรรมชาดกภาคใต้เรื่องสุบินไว้ว่าการสร้างบุญด้วยการบวชลูก จะได้อาณิสส์สูง ทำให้ไม่ตกนรกและได้เกาะชายจิวรลูกชายไปเกิดในสวรรค์

จากการเปรียบเทียบในด้านเนื้อเรื่อง ฉาก และตัวละคร สุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร นั้นพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ในส่วนที่ต่างกัน คือ ด้านพฤติกรรมของตัวละคร

ในแต่ละฉาก ชื่อตัวละคร การลำดับเนื้อเรื่อง ดังที่ ศิราพร จิตะฐาน (2523, หน้า 31) อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง (2557 หน้า 150-151) สรุปลักษณะการแพร่กระจายของนิทานไว้ 6 ประการ คือ การละความ การเปลี่ยนแปลง รายละเอียด การขยายความ การผนวกเรื่อง การสลับเหตุการณ์ และการอนุรักษ์ตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร เป็นเรื่องที่มีประเด็นน่าสนใจ สามารถนำไปใช้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับวรรณคดี วรรณกรรมได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีชาดก ฉบับภาษาไทยและเขมรเรื่องอื่น เพื่อจะได้ทราบความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ของไทยและเขมร

บรรณานุกรม

กุลนรี ราชปรีชา. (2527). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ "สุบินคำกาพย์".

วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษม ขนบแก้ว. (2548). สุบินชาดก คำกาพย์ ฉบับพระหลาก เอกธมโม.

วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสรร เล่ม 10. สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์

ธานี. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. (2553). การศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์เขมรที่เกี่ยวข้องกับ

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎี

บัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม.

วิโรจน์ ผดุงสุนทรารักษ์. (2526). **วิเคราะห์สุบินกุมารสำนวนปักษ์ใต้.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

ศิราพร ณ ถลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์
ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สีบพงศ์ ธรรมชาติ. (2534). **วิเคราะห์วัฒนธรรมจากรรณกรรมภาคใต้
ประเภทชาดก.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันท์ อุดมเวช. (2530). **การศึกษาสุบินกุมารคำกาพย์ ฉบับวัดจันทราวาส
จังหวัดเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุบินคำกาพย์. (2509). พระนคร: กรมศิลปากร พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพขุนอภิพัฒนภักดี (ตา ยิ่งเจริญ).

อภิชญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธินนท์. (2556, มกราคม-มิถุนายน)
วรรณกรรมสุบินกุมาร: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. **วารสารศิลป
ศาสตร์**, 5(1), 35-48.

หนังสือภาษาเขมร

ฝึกลักษณวิทยา. (2502). **คู่มือ: การฉวยพรบស់ตุธ
ศาสนาสา บัญญัติ.**

วารสารพิกุล